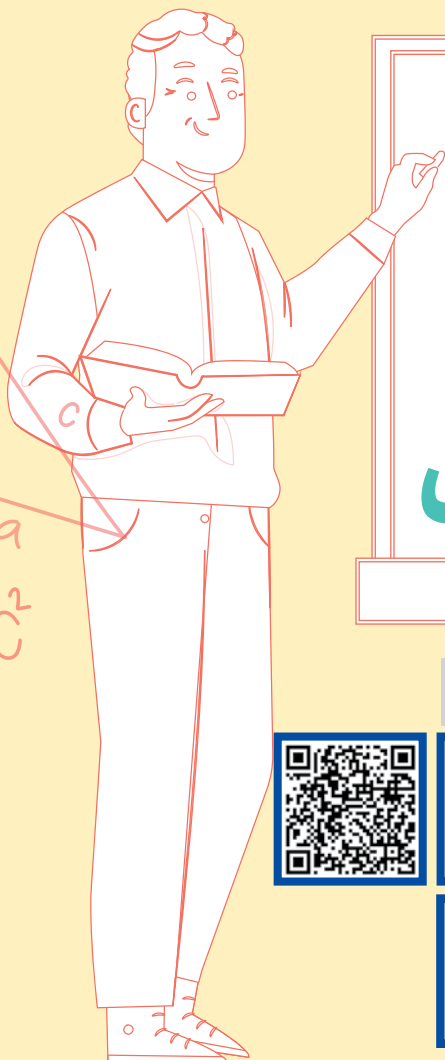

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

هم‌سوایی آموزش با یادگیری

نگاهی به شیوه‌های تأملی در کلاس درس

دکتر محمد رحیم‌زاده
پژوهشگر

فیلم و مقاله مکمل

اشاره

در فرایند یاددهی-یادگیری معلم و دانش‌آموز در کنار هم دو مسیر یاددهی و نیز یادگیری را دنبال می‌کنند. هر اندازه شیوه‌های انتخابی برای آموزش و یادگیری با یکدیگر هم‌نواپی و هم‌سوایی داشته باشند، از اثر گذاری بیشتری برخوردارند. این اصل در خصوص تأمل نیز صادق است. تدریس تأملی در کنار یادگیری تأملی اثر گذاری فرایند یاددهی-یادگیری را تقویت می‌کند و در نهایت شوق، تعمیق و ماندگاری یادگیری را به همراه دارد. نوشته پیش‌رو به صورت خلاصه به این موضوع اختصاص دارد.

کلیدواژه‌ها: روش تدریس، یادگیری تأملی، تدریس تأملی

تدریس تأملی

تدریس تأملی فرایندی است که طی آن معلم درباره آنچه در کلاس انجام داده یا مشغول ارائه آن است، تفکر می‌کند. این فرایند شامل تجزیه و تحلیل تمام فرایندهای است که معلم به منظور ایجاد یادگیری در دانش‌آموزان هدایت می‌کند. در فرایند تدریس تأملی، چند سؤال به تأمل از طریق بازبینی تدریس و تفکر توسط خود معلم نیاز دارند که می‌توان این پرسش‌ها را در دسته‌های زیر تقسیم کرد:

در تدریس چه کاری انجام شده و من در حین تدریس در حال انجام چه بودم؟

چرا فعالیت خاصی را انجام می‌دهم؟

آیا دانش‌آموزانم به خوبی یاد می‌گیرند؟

چه چیزی موجب عملکرد خوب یا بد من و دانش‌آموزانم می‌شود؟

راه یادگیری، مناسب‌ترین را برگزیند، همچنان یادگیری تأملی به کار گرفته شده است.

نمونه پرسش‌های راهنما

در صورتی که معلم تلاش می‌کند دانش‌آموزان را در مسیر تأمل بر یادگیری خود قرار دهد، این پرسش‌ها راهنمای خوبی هستند:

تا چه اندازه فعالیت‌های یادگیری متنوعی در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهم؟

روش‌های تدریس اکتشافی و تعاملی تا چه حد در کلاس استفاده می‌شود؟

آیا دانش‌آموزانم می‌توانند مشکلات یادگیری خود را شناسایی کنند؟

آیا موقعیتی فراهم می‌کنم تا دانش‌آموزانم بتوانند بر آنچه در مسیر یادگیری انجام می‌دهند تأمل کنند؟

آیا دانش‌آموزانم می‌توانند راه‌های پیشنهادی برای اصلاح مسیر یادگیری خود ارائه دهند؟

جمع‌بندی

از جمله ضرورت‌ها در فرایند یاددهی - یادگیری این است که معلم با تکیه بر تدریس تأملی، مدام برای اصلاح و غنی‌سازی این فرایند در تلاش باشد و زمینه را برای یادگیری آسان و عمیق دانش‌آموزان فراهم آورد. این موضوع در کنار یادگیری تأملی تقویت می‌شود. از این طریق دانش‌آموزان نیز در مسیر یادگیری تأمل می‌کنند، فعالیت یادگیری خود را بررسی می‌کنند و شیوه‌های اصلاحی را همان زمان به کار می‌گیرند. دانش‌آموزان می‌توانند از طریق یادگیری تأملی درباره یادگیری خود آگاهی بیشتری کسب کنند و در حین یادگیری، تغییرات سودمندی ایجاد کنند. معلمان در کنار دانش‌آموزانی که اهل تأمل و تفکر هستند نتیجه یادگیری اثربخش را محقق می‌کنند.

استفاده از قیاس مستقیم

بهم‌نظر سهولت تأمل در تدریس پیشنهاد می‌شود از قیاس مستقیم (برگرفته از روش تدریس بدیعه‌پردازی) استفاده کنید. برای این مقصود، روش تدریس و فرایندی را که طراحی و اجرا می‌کنید، با یک سالاد مقایسه کنید. «شبهات‌های سالاد با کلاس» چیست؟ حالا بپرسید چه چیز سالاد را خوش‌مزه و جذاب می‌کند. به همین قیاس، چه چیزی تدریس شما را مؤثر و جذاب می‌کند؟ نمونه پرسش‌های زیر راهنمای خوبی برای حصول نتیجه هستند:

■ در تدریس چه تغییراتی بدهم تا جذاب شود؟

■ چه چیزی را کم یا زیاد کنم تا نتیجه بهتری عاید شود؟

■ در سطوح یادگیری چه تغییری صورت دهد تا یادگیری را عمیق‌تر کند؟

■ برای تعامل بیشتر دانش‌آموزان با یکدیگر و با خودم، چه تغییراتی ایجاد کنم؟

■ برای جلب مشارکت بیشتر دانش‌آموز چه تغییراتی را در تدریسم ایجاد کنم؟

یادگیری تأملی

از هنگامی که آموزش مجازی به‌صورت رسمی و گسترده وارد فرایند یاددهی - یادگیری شده است، این اندیشه که خود دانش‌آموزان مسئول طی مسیر یادگیری هستند، قوت بیشتری پیدا کرده است. با وجود تدریس تأملی و تلاشی که هر معلم برای غنی‌سازی فرایند یاددهی - یادگیری به کار می‌گیرد، ضروری است برای اینکه دانش‌آموز بتواند در یادگیری خود نقش مؤثرتری ایفا کند تدابیری اندیشیده شود. یادگیری تأملی از جمله راهکارهای این مقصود است. یادگیری تأملی فرایند بررسی و کشف درونی موضوع است که به واسطه آن، خود فرد معنا را تولید و واضح می‌کند و در نتیجه دیدگاه مفهومی او تغییر می‌یابد. به عبارت دیگر، یادگیری تأملی فرایندی است که در آن شخص به‌صورت عمیق تجربه خود را از طریق بررسی درونی درک می‌کند. بنابراین، می‌تواند رفتار یا عملکرد خود را ارتقا بخشد.

دو منظر در یادگیری تأملی

یکی از شیوه‌های ایجاد و تقویت یادگیری تأملی در دانش‌آموزان، استفاده درست معلم از روش‌های تدریس است که به دانش‌آموز کمک می‌کند بتواند به‌صورت تأملی به مفاهیم و محتوای جدید آموزشی دست یابد و به‌نوعی روش‌های تدریس اکتشافی در راستای این موضوع قرار دارند.

از سوی دیگر، هنگامی که برخی فعالیت‌ها موجب می‌شوند دانش‌آموز با تکیه بر فراشناخت بتواند مسیر درست یادگیری را شناسایی کند، به اصلاح مسیر بپردازد و در نهایت برای ادامه

$E=mc^2$

a^2+